

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล” มีผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า หลังการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เด็กอนุบาลมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กที่เข้าเรียนชั้นเด็กเล็ก อายุระหว่าง 5-6 ปี ในโรงเรียนเอกชน ที่จัดให้มีการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ทั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนอายุ 5-6 ปี โรงเรียนอนุบาลจุไรรัตน์ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา
 - 1.1 แผนการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กอนุบาล 6 แผน เกี่ยวกับทัศนธาตุ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว
 - 1.2 สื่อสัมผัส ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ สำหรับเด็กอนุบาล
2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการรับรู้ทางศิลปะ
 - 2.1 แบบประเมินด้านความรู้
 - 2.2 แบบประเมินด้านทักษะ
 - 2.3 แบบประเมินด้านเจตคติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการทดสอบ ก่อนการทดลอง (Pre-test) โดยใช้แบบประเมินด้านความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และดำเนินการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการจัดประสบการณ์ และดำเนินการตรวจประเมินผลงานศิลปะของนักเรียนในแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ หลังจากการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบประเมินด้านความรู้ ก่อนและหลังการทดลองมาคำนวณค่ามัธยิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นเปรียบเทียบความแตกต่างของผลคะแนนด้านความรู้ โดยใช้ค่าสถิติ ค่าที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผู้วิจัยนำค่าคะแนนจากแบบประเมินด้านทักษะ มาคำนวณค่าเฉลี่ยร้อยละ และได้สรุปผลการประเมินด้านเจตคติ จากแบบสังเกตพฤติกรรม ตามแผนการจัดประสบการณ์

การสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ตามแผนการจัดประสบการณ์

ผลจากการทดลองจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยหลังการเรียนรู้ ($\bar{X} = 26.25$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 19.40$) ตามแผนการจัดประสบการณ์ เมื่อทดสอบความแตกต่างของ หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะ ตามแผนการจัดประสบการณ์

ผลจากการวิเคราะห์ค่าร้อยละของแบบประเมินด้านทักษะ พบว่าผลงานของเด็กนั้น มีการแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงาน โดยใช้ทัศนธาตุและแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์งานศิลปะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.33 ทั้งนี้ผลงานแสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ ประกอบเป็นรูปต่างๆ เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.33

นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับทัศนธาตุ ได้แก่ สี เส้น พื้นผิว และรูปร่าง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.50, 83.50, 81.50 และ 80.00 ตามลำดับ แผนการจัดประสบการณ์เรื่องน้ำหนักร อยู่ในเกณฑ์ระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย

ร้อยละ 77.50 และแผนการจัดประสบการณ์เรื่องรูปทรง อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ได้ โดยมี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 69.00 ซึ่งทั้งนี้มียุทธศาสตร์ของแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ ดังนี้

2.1 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่อง เส้น เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุ ผลงานแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (ร้อยละ 87.50) ผลงานแสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผลงานแสดงถึงการประยุกต์ใช้ และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (ร้อยละ 82.50) ผลงานแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์ดี (ร้อยละ 77.50)

2.2 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 2 เรื่อง รูปร่าง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุ ผลงานแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (ร้อยละ 87.50) ผลงานแสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผลงานแสดงถึงการประยุกต์ใช้และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน และแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับดี (ร้อยละ 75.00)

2.3 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 3 เรื่อง รูปทรง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (ร้อยละ 80.00) ผลงานแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับดี (ร้อยละ 72.50) ผลงานแสดงถึงการประยุกต์ใช้และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน อยู่ในระดับพอใช้ได้ (ร้อยละ 67.50) และแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ได้ (ร้อยละ 62.50)

2.4 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 4 เรื่อง สี เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุ แสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แสดงถึงการประยุกต์ใช้และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน และแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (ร้อยละ 90.00, 87.50, 87.50, 85.00 และ 82.50 ตามลำดับ)

2.5 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 5 เรื่อง น้ำหนัก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุ และแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (ร้อยละ 95.00)

ผลงานแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 72.50) ผลงานแสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และแสดงถึงการประยุกต์ใช้และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ได้ (ร้อยละ 62.50)

2.6 แผนการจัดประสบการณ์ที่ 6 เรื่องพื้นผิว เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายข้อ สามารถสรุปได้ดังนี้ ผลงานแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงานโดยใช้ทัศนธาตุ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 92.50) ผลงานแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 90.00) ผลงานแสดงถึงการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว, แสดงถึงการประยุกต์ใช้และการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงาน และแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี (ร้อยละ 75.00)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเจตคติ ตามแผนการจัดประสบการณ์

จากการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ได้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมในระหว่างทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษา พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมซึ่งแบ่งได้สองลักษณะคือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การสอบถามถึงสิ่งที่จะได้เรียน การสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การคิดค้นเทคนิควิธีการสร้างงานใหม่ๆ ด้วยตนเอง การเรียกให้ครูผู้สอนดูผลงานของตนเอง การสอบถามถึงกิจกรรมที่จะได้ทำในครั้งต่อไป การยกมือขึ้นตอบคำถาม การช่วยเพื่อนในการตอบคำถาม การแบ่งวัสดุและอุปกรณ์ให้เพื่อน การแนะนำวิธีการสร้างงานให้เพื่อน และการช่วยเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อใช้เสร็จ ทั้งนี้พบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนขณะปฏิบัติงาน การทำงานตามผลงานของเพื่อน การลุกเดินจากที่นั่ง การปฏิบัติงานตามรูปแบบและความพอใจของตนเอง และการไม่ปฏิบัติงานในกรอบเวลาที่กำหนด

ทั้งนี้พบว่าการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ การยกมือขึ้นตอบคำถาม (ร้อยละ 84.16) รองลงมาคือ การแบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนและการช่วยเก็บอุปกรณ์เมื่อให้เสร็จ (ร้อยละ 71.66) น้อยที่สุดคือ การคิดค้นหาวิธีการสร้างงานใหม่ๆ ด้วยตนเอง (ร้อยละ 26.66) มีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุดคือ การไม่ปฏิบัติงานในกรอบเวลาที่กำหนด (ร้อยละ 45.83) รองลงมาคือ การปฏิบัติงานตามรูปแบบและความพอใจของตนเอง (ร้อยละ 39.16) น้อยที่สุดคือ การลุกเดินจากที่นั่ง (ร้อยละ 15.83)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้

ผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษา ที่เกี่ยวกับทัศนธาตุ 6 ด้าน ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว ส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ ต่อผู้รับประสบการณ์ จากการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัส โดยมีการจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน กล่าวคือมีขั้นนำ ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การเล่นเกม การตอบคำถามร่วมกัน ขั้นการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะบุคคล การสร้างสรรค์ผลงาน และขั้นสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากการพูดคุยเกี่ยวกับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Park Sangsook (2004) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนนั้น ส่งผลก่อให้เกิดการพัฒนาการด้านความรู้ทางศิลปะ โดยการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส อันเป็นการสะสมซึ่งประสบการณ์ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของฟร็อบเอล ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นควรมุ่งให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เกิดการสะสมประสบการณ์และคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจและความคิดรวบยอดต่อไป (Froebel Foundation, 2008) การเสริมสร้างความรู้และการเจริญเติบโตทางสุนทรียะนั้น ควรต้องจัดเตรียมประสบการณ์ที่กระตุ้นประสาทสัมผัสด้วยตนเอง โดยจัดเตรียมกิจกรรมประสบการณ์ที่สนุกสนานเหมาะสมกับศักยภาพตามวัย ผลสัมฤทธิ์ที่ได้นั้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การสะสมประสบการณ์ (Eglington, 2003)

ทั้งนี้ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ส่งผลให้เด็กเกิดการสะสมประสบการณ์ อันนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ สอดคล้องกับแนวคิดของฟร็อบเอลที่กล่าวว่า สื่อหรือของเล่นเพื่อการศึกษา นั้นเป็นตัวกลางที่สำคัญยิ่งในการนำพาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ (Froebel USA, 2007) และจากการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษาที่เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว โดยคำนึงความเหมาะสมของเนื้อหา กับศักยภาพตามวัยของผู้เรียน ส่งผลให้เด็กเกิดการการสะสมประสบการณ์ การรับรู้ทางศิลปะ เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ทางศิลปะ อันนำมาซึ่งพื้นฐานการพัฒนาทางสุนทรียภาพต่อไปในอนาคต ดังแนวคิดของ โรเบิร์ต สกิมมาเซอร์ ที่กล่าวว่า การสังเกตผลงานศิลปะย่อมแตกต่างกับการมองผลงานศิลปะอย่างผิวเผิน หากแต่เป็นการสำรวจตรวจค้น หรือมอง

อย่างพินิจพิเคราะห์ สามารถบรรยายสิ่งที่ปรากฏ และมีความรู้ลึกซึ้งตอบสนองต่อสิ่งที่ได้มองเห็น ตลอดจนการตัดสินใจต่อผลงานนั้นๆ ซึ่งการตัดสินใจทางศิลปะนั้น บุคคลควรผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางทัศนธาตุมาบ้างแล้ว และสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในรายละเอียดของทัศนธาตุทางศิลปะนั้น จะส่งเสริมให้เด็กได้พูดคุย เข้าใจ และพิจารณา อันนำมาซึ่งการสะสมประสบการณ์สุนทรียะของเด็ก (Eglinton, 2003)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะ

การวิเคราะห์คำร้อยละจากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะ ผลการวิเคราะห์คำร้อยละของคะแนนรวมในแต่ละด้านพบว่า ผลงานของเด็กแสดงถึงเทคนิควิธีการสร้างงาน โดยใช้ทัศนธาตุ และแสดงถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์งานศิลปะมากที่สุด ทั้งนี้จะเกิดจากการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา โดยมีแผนการจัดประสบการณ์และสื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว

กล่าวคือทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และเกิดการสะสมประสบการณ์นั้นๆ จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งนี้การจัดประสบการณ์ศิลปะควบคู่กับกิจกรรมที่ใช้สื่อวัสดุนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการความคิด และการแสดงออกทางศิลปะ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะในการสร้างสรรค์งานสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะนั้น ถือเป็นการเล่นกับการสร้างสรรค์ทัศนธาตุต่างๆ ทางศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กทำได้ เมื่อได้สำรวจสื่อวัสดุศิลปะ (Eglinton, 2003) เช่นเดียวกับแนวคิดที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น เป็นสิ่งที่เด็กทำได้สำรวจวัสดุ สื่อศิลปะต่างๆ โดยจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในรายละเอียดของทัศนธาตุต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอันนำมาซึ่งทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปะ (Schirmacher, 1993) โดยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นการช่วยพัฒนาทักษะ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะผ่านการทดลองค้นคว้า และปฏิบัติงาน (Linderman, 1977)

ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์คำร้อยละจากแบบประเมินด้านทักษะ พบว่าแผนการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับทัศนธาตุ ได้แก่ สี เส้น พื้นผิว และรูปร่าง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก แผนการจัดประสบการณ์เรื่องน้ำหนัก อยู่ในเกณฑ์ระดับดี และแผนการจัดประสบการณ์เรื่องรูปทรง อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ได้ จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว พบว่าการเรียนรู้ด้านรูปทรงนั้น อยู่ในเกณฑ์ระดับที่น้อยที่สุด ซึ่งน่าจะเกิดจากข้อจำกัดด้านศักยภาพตามระดับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก กล่าวคือการเรียนรู้ในเรื่องของรูปทรงนั้น เป็นผลจากการสะสมประสบการณ์และเชื่อมโยงจากการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวถึงการเรียนรู้เรื่องรูปทรงสำหรับเด็กปฐมวัยว่า เป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการเรียนรู้เรื่องเส้น และรูปร่าง ทั้งนี้การ

เชื่อมโยงความสัมพันธ์ดังกล่าว จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเด็กได้มีการสะสมประสบการณ์การรับรู้ที่พอควรแล้ว จึงนำพาสู่ความคิดรวบยอดในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับรูปทรงได้ (Schirmacher, 1993)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านเจตคติ

การวิเคราะห์แบบประเมินด้านเจตคติ จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์พบว่า เด็กมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางด้านเจตคติจากการแปลความหมายของพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกสู่การพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กได้ดังต่อไปนี้

1. ผลที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.1 ผลที่เกิดขึ้นกับพัฒนาการของเด็กด้านอารมณ์ จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่า เด็กทุกคนมีความสนใจ กระตือรือร้น และมีสมาธิกับสิ่งที่ทำมากขึ้น พบว่าเด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเอง นอกจากนั้นจากการสังเกตยังพบว่าเด็กมีความมั่นใจในตนเอง พยายามค้นหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงานด้วยตนเอง เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นจะช่วยสนองความต้องการที่แสดงออกและสร้างสรรค์ เกิดความพึงพอใจ และความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ และรู้จักการแก้ปัญหาหนันั้นๆ สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความมีสุขภาพจิตและอารมณ์ที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างอิสระและพึงพอใจในผลงานของตน (Lowenfeld, 1987) ซึ่งน่าจะเกิดจากการจัดแผนประสบการณ์โดยใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ ทั้งนี้เป็นการกระตุ้น ช่วยสร้างความสนใจ ความสนุกสนานและทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การใช้สื่อหรือของเล่นเพื่อการศึกษานั้น จะเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยความเพลิดเพลิน (Norman, 1997) ทั้งนี้ในการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาการของเด็ก การจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษาจึงเป็นการส่งเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออกที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างต่อเนื่องนั้น จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยที่ดี เกิดความภูมิใจ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและมีความเชื่อมั่นในการทำงาน (Linderman, 1977)

1.2 ผลที่เกิดขึ้นกับพัฒนาการทางสังคม จากการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์ ในขั้นนำของแผนการจัดประสบการณ์โดยการให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน พบว่าเด็กมีการช่วยเหลือกันในการร่วมกิจกรรม และในขั้นของการสื่อประกอบการเรียนรู้ เด็กรู้จักการแบ่งปัน การช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยนความคิด ทั้งนี้จะเกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้เด็กได้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบของการปฏิบัติกิจกรรมที่สนุกสนาน การใช้วิธีการเรียนรู้จากการเล่นกิจกรรมกับสื่อ ส่งผลให้เด็กเกิดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิด อันเป็นพัฒนาการด้านสังคมของเด็ก (Cohen, 2006) ซึ่งการจัดกิจกรรมที่เด็กสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประสบการณ์ตรง เด็กจะได้ปฏิบัติจริงและมีการกระทำร่วมกับบุคคลอื่น จะส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางด้านสังคมกับตัวเด็ก (วนรนาท รักสกุลไทย, 2542) ตลอดจนเกิดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม

2. ผลที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จากการสังเกตพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกระหว่างการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ พบการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ กล่าวคือ การไม่ปฏิบัติตามกรอบเวลาที่กำหนด เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะของการเรียนปนเล่น ทำให้เด็กมีความสนใจในการเรียนรู้จากสื่อ มากกว่าการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้น การควบคุมให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนดจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามรูปแบบและความพอใจของตนเอง กล่าวคือ เด็กในช่วงวัยนี้ชื่นชอบการแสดงออกตามความคิดและจินตนาการของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังนั้นการจัดประสบการณ์ศิลปะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะ และการใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ ควรเป็นไปเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ช่วยเหลือเร้าความสนใจ กระตุ้นจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน และก่อให้เกิดการสะสมประสบการณ์การรับรู้ทางศิลปะ อันนำมาซึ่งการพัฒนาทางด้านต่างๆ ต่อไป

ผลที่เกิดกับเด็กในด้านอื่นๆ

1. พัฒนาการทางสายตาเกี่ยวกับรูปร่าง และสี

จากการวิจัยพบว่า ในการให้เด็กใช้สื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะควบคู่กับแผนการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษานั้น มีส่วนช่วยกระตุ้นและสร้างความเข้าใจให้เด็กรับรู้ได้จากประสบการณ์ตรง โดยเด็กจะสามารถแยกรูปร่างเรขาคณิตออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ และสามารถแยกสีในหลายค่าน้ำหนักได้ การพัฒนาการรับรู้ทางสายตานั้นสังเกตได้จากการที่เด็กจะรู้จักเลือกเฉพาะสิ่งที่ตนต้องการออกจากสิ่งที่รวมกันอยู่ได้ (Vernon, 1976) ทั้งนี้การพัฒนาทาง

สายตานี้ทางสุนทรียศาสตร์ถือว่าเป็นการรับรู้ขั้นสูง เพราะสามารถเชื่อมโยงให้เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่รู้จักที่มองเห็นได้ต่อไป (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2530)

2. ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กในด้านการรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

จากการวิจัยพบว่า จากการสอดแทรกกิจกรรมการสนทนาร่วมกันระหว่างครูและเด็ก มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ มากยิ่งขึ้น เช่นการใช้สายตาในการมองเห็นและสังเกตถึงรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางศิลปะ เชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์ฯ เด็กส่วนใหญ่สามารถบอกรายละเอียดที่มีจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเกี่ยวกับเส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิวได้มากขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา กล่าวคือ หลังการทดลองจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสนใจในธรรมชาติ และเกิดการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า เมื่อการสร้างสรรคศิลปะกระตุ้นคุณภาพของรูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาตร รวมทั้งพื้นผิวของสิ่งต่างๆ ตามวิถีทางศิลปะ การกระตุ้นเช่นนี้นอกจากจะมีผลต่องานศิลปะอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังเกี่ยวข้องไปถึงการรับรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526) เนื่องจากส่วนประกอบหรือทัศนธาตุทางศิลปะนั้น คือสิ่งที่ศิลปินสร้างขึ้น เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว จึงสามารถพบได้หลายระดับในผลงานศิลปะ ตลอดจนในธรรมชาติ ทั้งนี้การมีประสิทธิภาพในการรับรู้ทางศิลปะเช่นนี้ และการสะสมการรับรู้เหล่านี้ ย่อมเป็นแนวทางที่ดีประการหนึ่งให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งจะนำไปสู่การสังสมประสบการณ์การรับรู้ทางศิลปะ อันเป็นเครื่องนำพาไปสู่การรับรู้ทางสุนทรียะต่อไป

3. ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กในการพัฒนาด้านการพูด

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าภายหลังการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ เด็กสามารถบอกได้ว่าสื่อประกอบการเรียนรู้นั้นๆ เรียกว่าอะไรตามเนื้อหาทางศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การใช้คำศัพท์ทางศิลปะของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กบางคนที่ไม่รู้จัก ใช้คำพูดเพื่อตอบโต้หรืออธิบายงานของตนเองและงานของผู้อื่น (Dixon and Chalmers, 1990) การให้เด็กสังเกตและการสนทนาเกี่ยวกับงานศิลปะว่า นอกจากจะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจ ความชื่นชมในงานศิลปะแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาปรับปรุงงานศิลปะของเด็ก และการพัฒนาการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางศิลปะ และการรู้จักเลือกใช้คำศัพท์อีกด้วย (Douglas and Schwart, 1981)

4. ผลที่เกิดกับเด็กในการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์

จากการวิจัยพบว่า เด็กพยายามคิดหาวิธีการนำสื่อสัมผัสที่ส่งเสริมการเรียนรู้มาประกอบเป็นสิ่งต่างๆ ตามที่ตนเองคิดสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเด็กแต่ละคนนั้นพยายามแสวงหาวิธีการ เพื่อตอบสนองตามสิ่งที่เด็กคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยการพัฒนาการนั้นจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเด็กตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ผู้ใหญ่ควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและกระตุ้นความสนใจให้แก่เด็กผู้ใหญ่จะต้องคอยกระตุ้นเสริมเติมให้เด็ก เพื่อพัฒนาวุฒิภาวะทางการมองของเด็กให้มากยิ่งขึ้น ถ้าสามารถทำได้จะทำให้เด็กเกิดการแสดงออกทางศิลปะของเขา และพัฒนาไปสู่ขั้นที่รวดเร็วกว่าปล่อยให้เด็กเป็นไปเองโดยธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ที่กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์นี้สามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้ด้วยของเล่นแม้จะใช้ระยะเวลาในการฝึกไม่นานนักอย่างถูกหลักการ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2530)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1 ในการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เนื่องจากคำสั่งในการสอนนี้เป็นไปในรูปแบบของการเรียนปนเล่น ดังนั้นการกำหนดกรอบและควบคุมเวลาในแต่ละกิจกรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ครูผู้สอนควรพิจารณาระยะเวลาในแต่ละขั้นของการดำเนินการสอนตามศักยภาพของเด็กในแต่ละชั้นเรียน

2 การนำการวิจัยไปใช้ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ทางศิลปะ ตั้งแต่เด็กในระดับอนุบาล ทั้งนี้ควรสอดแทรกเนื้อหาทัศนธาตุทางศิลปะอย่างง่ายๆ ผ่านรูปแบบการจัดประสบการณ์ตรง โดยมีสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กเกิดเรียนรู้อันจะเป็นผลให้เด็กเกิดการสะสมประสบการณ์การนั้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้การให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจนเกิดเป็นการสะสมประสบการณ์นั้นๆ สามารถส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านองค์ประกอบต่างๆ เช่น การเรียนรู้ในรูปแบบวิธีการเรียนปนเล่นผ่านสื่อประกอบการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อบังคับตายตัว อันจะส่งผลให้เด็กเกิดการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ นอกจากนี้การให้เด็กเรียนรู้จากธรรมชาติและการจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนการนำพาเด็กเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หอศิลป์ ก็มีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดรับรู้ทางศิลปะ อันจะส่งสมนำพาสู่การรับรู้ทางสุนทรียภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งหน้า และการทำการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ โดยใช้รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะร่วมกัน
2. ควรมีการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับของเล่น หรือสื่อเพื่อการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางศิลปะ เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก และพื้นผิว